

USTAWA

z dnia _____

o cmentarzach i pochówkach

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

Ustawa określa zasady zakładania, rozszerzania, zamykania cmentarzy i innych miejsc pochówku, zasady ich prowadzenia, rodzaje pochówków oraz zasady i formy ochrony cmentarzy, grobów wojennych, grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, jak również zasady działania przedsiębiorców pogrzebowych i krematoriów oraz zasady stwierdzania zgonu.

Art. 2. [Definicje] Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) balsamacja – specjalistyczny zabieg mający na celu powstrzymanie lub spowolnienie rozkładu zwłok;
- 2) cmentarz – nieruchomość gruntową przeznaczoną do pochówku zwłok, szczątków lub prochów w grobach, kolumbariach, katakumbach lub poprzez rozsypanie prochów na polach pamięci;
- 3) cmentarz czynny – cmentarz, na którym odbywają się pochówki;
- 4) cmentarz ekologiczny – cmentarz znajdujący się na przeznaczonym do tego celu terenie rolnym, leśnym lub łąkowym, na którym odbywają się wyłącznie pochówki ekologiczne;
- 5) cmentarz komunalny – cmentarz będący własnością gminy;
- 6) cmentarz nieczynny – cmentarz, na którym z przyczyn faktycznych lub prawnych nie odbywają się pochówki;
- 7) cmentarz wojenny – cmentarz przeznaczony do pochówku zwłok, szczątków lub prochów osób, o których mowa w art. 92 ust. 1;

- 8) cmentarz wyznaniowy – cmentarz będący własnością kościoła lub innego związku wyznaniowego;
- 9) ekshumacja – wydobywanie z grobu zwłok lub szczątków i ich ponowne pochowanie, w tym samym lub innym grobie;
- 10) grób masowy – miejsce pochówku dwóch lub więcej ofiar działań zbrojnych i innych form przemocy fizycznej, epidemii lub klęsk żywiołowych;
- 11) grób zbiorowy – grób służący do pochowania w nim więcej niż jednej trumny ze zwłokami lub szczątkami lub urny z prochami;
- 12) konkubent – osobę pozostającą we wspólnym pożyciu z osobą zmarłą, w tym również osobę tej samej płci;
- 13) koroner – lekarza uprawnionego do stwierdzania zgonu oraz potwierdzania stwierdzenia zgonu wystawionego przez lekarza, który jako ostatni udzielał świadczeń zdrowotnych osobie zmarłej;
- 14) kościół lub inny związek wyznaniowy – kościół lub inny związek wyznaniowy o uregulowanej sytuacji prawnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz.1153);
- 15) kremacja – spalenie w wysokiej temperaturze z dostępem tlenu zwłok lub szczątków celem ich pochowania lub rozsypania;
- 16) pochówek – złożenie zwłok, szczątków lub prochów w grobach, kolumbariach, katakumbach, zatopienie prochów w morzu lub ich rozsypanie;
- 17) pochówek ekologiczny – pochówek zwłok, szczątków lub prochów w trumnie lub urnie ekologicznej w grobie ziemnym, gdzie funkcję nagrobków pełnią wyłącznie oznaczenia w postaci drzew, krzewów lub kwiatów, jak również naturalnych kamieni lub drewnianych tabliczek;
- 18) prochy – pozostałe po kremacji niespalone fragmenty kości ludzkich, które podlegają rozdrobnieniu w kremulatorze;
- 19) przedsiębiorca pogrzebowy – osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznała zdolność prawną, świadczącą usługi związane z wykonywaniem usług pogrzebowych;

- 20) szczątki – pozostałości zwłok lub ich części, w tym wydobyte z miejsca ich pochówku;
- 21) teren pocmentarny – nieruchomość będącą wcześniej cmentarzem, z której ekshumowano zwłoki i ich szczątki;
- 22) trumna ekologiczna – trumnę wytworzoną z biodegradowalnych materiałów;
- 23) urna ekologiczna – urnę wytworzoną z biodegradowalnych materiałów, w tym bio-urnę przeznaczoną do umieszczania w niej prochów z nasionami lub sadzonkami drzew;
- 24) usługi pogrzebowe – usługi świadczone przez przedsiębiorcę pogrzebowego związane z organizacją i przeprowadzeniem pochówków;
- 25) zwłoki – martwe ciało człowieka.

Art. 3. [Miejsce pochówku]

- 1. Z wyjątkiem przypadków określonych w ustępach 2–5 zwłoki, szczątki i prochy mogą być pochowane wyłącznie na cmentarzach.
- 2. Na warunkach określonych w art. 31 zwłoki mogą zostać pochowane w morzu.
- 3. Na warunkach określonych w art. 24 ust. 6 w morzu mogą być pochowane również prochy w urnach ekologicznych.
- 4. Prochy mogą zostać pochowane także poza cmentarzami przez ich rozsypanie:
 - 1) w morzu;
 - 2) na terenie nieruchomości prywatnej, za zgodą jej właściciela;
 - 3) na terenie nieogrodzonej nieruchomości publicznej, bez zgody jej właściciela.
- 5. Za zgodą państwowego powiatowego inspektora sanitarnego zwłoki duchownych i osób zakonnych mogą zostać pochowane poza cmentarzami na terenie przyświątynnym albo w świątyni lub krypcie świątyni.

Art. 4. [Cmentarze jako dobro użytku publicznego]

wersja 25 z 16 października 2021 r.

1. Cmentarze jako dobro użytku publicznego mogą być wyłącznie własnością publiczną (Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego) oraz własnością kościołów i innych związków wyznaniowych.
2. Cmentarze mogą zostać oddane w zarząd podmiotom niepublicznym na warunkach określonych w art. 15.

Art. 5. [Ochrona cmentarzy]

Cmentarze jako elementy dziedzictwa narodowego podlegają szczególnej ochronie.

Art. 6. [Zakaz zbywania i zabudowy cmentarzy]

Cmentarze nie podlegają zbyciu ani zabudowie budynkami lub budowlami przeznaczonymi na cele inne niż związane z dokonywaniem pochówków.

Art. 7. [Wywłaszczenie cmentarzy wyznaniowych]

Z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach szczególnych cmentarze wyznaniowe nie podlegają wywłaszczeniu.

Art. 8. [Interes prawny związków wyznaniowych]

Kościółom i innym związkom wyznaniowym przysługuje interes prawny w zakresie ochrony cmentarzy przed ich profanacją i niszczeniem, w tym w drodze zabudowy, w odniesieniu do wszystkich cmentarzy, które stanowią lub kiedykolwiek uprzednio stanowiły własność kościołów lub innych związków wyznaniowych.

Rozdział 2

Zakładanie, prowadzenie i zamykanie cmentarzy oraz

zmiana ich przeznaczenia

Art. 9. [Zakładanie i rozszerzanie cmentarzy]

Cmentarz zakłada się i rozszerza na terenie przeznaczonym do tego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w braku takiego planu – w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, niesprzecznej z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Art. 10. [Zakładanie, rozszerzanie i zamykanie cmentarzy komunalnych]

1. Zakładanie, rozszerzanie, prowadzenie i zamykanie cmentarzy komunalnych należy do zadań własnych gmin.
2. O założeniu lub rozszerzeniu cmentarza komunalnego decyduje rada gminy, a w miastach na prawach powiatu – rada miasta, po uzyskaniu zgody właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

3. O zamknięciu cmentarza komunalnego decyduje rada gminy, a w miastach na prawach powiatu – rada miasta, po zasięgnięciu opinii właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

Art. 11. [Zakładanie, rozszerzanie i zamykanie cmentarzy wyznaniowych]

1. Zakładanie, rozszerzanie, prowadzenie i zamykanie cmentarzy wyznaniowych należy do kościołów lub innych związków wyznaniowych.
2. Założenie lub rozszerzenie cmentarza wyznaniowego wymaga uzyskania zgody właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
3. Zamknięcie cmentarza wyznaniowego wymaga zasięgnięcia opinii właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

Art. 12. [Zamknięcie dawnego cmentarza wyznaniowego]

1. O zamknięciu cmentarza nieczynnego stanowiącego własność Skarbu Państwa, który kiedykolwiek uprzednio stanowił własność kościoła lub innego związku wyznaniowego, decyduje starosta po uprzednim uzyskaniu zgody Rady Ochrony Cmentarzy.
2. O zamknięciu cmentarza nieczynnego stanowiącego własność jednostki samorządu terytorialnego, który kiedykolwiek uprzednio stanowił własność kościoła lub innego związku wyznaniowego, decyduje organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego po uprzednim uzyskaniu zgody Rady Ochrony Cmentarzy.
3. Rada Ochrony Cmentarzy udziela zgody albo odmawia jej udzielenia w terminie trzydziestu dni od uzyskania wniosku właściciela cmentarza w tej sprawie. Decyzja Rady Ochrony Cmentarzy podlega zaskarżeniu do wojewódzkiego sądu administracyjnego.
4. W przypadkach określonych w ustępach 1 i 2 przepis art. 11 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 13. [Obligatoryjność istnienia cmentarzy komunalnych w gminach]

Na terenie każdej gminy powinien być co najmniej jeden czynny cmentarz komunalny. Jednakże w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się założenie jednego cmentarza komunalnego dla kilku sąsiednich gmin.

Art. 14. [Prowadzenie cmentarzy]

1. Utrzymanie cmentarzy komunalnych i zarządzanie nimi należy do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, na których terenie cmentarze są położone.
2. Utrzymanie cmentarzy wyznaniowych i zarządzanie nimi należy do kościołów lub innych związków wyznaniowych.
3. Utrzymanie cmentarzy nieczynnych stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a będących kiedykolwiek uprzednio cmentarzami stanowiącymi własność kościołów lub innych związków wyznaniowych, oraz zarządzanie takimi cmentarzami należy do starostów albo wójtów, burmistrzów i prezydentów miast działających w porozumieniu z właściwymi kościołami lub innymi związkami wyznaniowymi.
4. W przypadku braku właściwych kościołów lub innych związków wyznaniowych, o których mowa w ust. 3, lub ich następców prawnych starosta albo wójt, burmistrz lub prezydent miasta zwraca się do Rady Ochrony Cmentarzy z wnioskiem o potwierdzenie tego faktu w formie zaświadczenia.

Art. 15. [Powierzenie zarządu cmentarzami]

1. Z wyjątkiem przepisów dotyczących cmentarzy wojennych właściciel cmentarza może powierzyć, w drodze umowy, obowiązek jego utrzymywania i zarządzania nim osobie fizycznej albo osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznała zdolność prawną, a jej wyłącznym celem statutowym jest sprawowanie pieczy nad cmentarzami (zarządca cmentarza).
2. Zarządca cmentarza uprawniony jest do czynności zwykłego zarządu. W sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu zarządca obowiązany jest uzyskiwać zgodę właściciela cmentarza.
3. Zarządca cmentarza wykonuje powierzone mu obowiązki odpłatnie bądź nieodpłatnie.

4. Zarządca cmentarza co roku składa właścicielowi cmentarza sprawozdanie ze swojej działalności.
5. Zarządca cmentarza nie może oddawać go do używania innym podmiotom.
6. Do obowiązków zarządcy cmentarza należy w szczególności organizacja cmentarza, wyznaczenie miejsc pochówku, porządkowanie terenu, wywóz nieczystości oraz ochrona i opieka nad zielenią znajdującą się na cmentarzu.
7. Zarządca cmentarza opracowuje regulamin cmentarza, podawany do wiadomości publicznej przez wywieszenie oraz na stronie internetowej prowadzonej dla cmentarza.
8. Zarządcy cmentarzy obowiązani są prowadzić cyfrową inwentaryzację pochówków i nagrobków. Spisy pochówków i nagrobków podlegają udostępnieniu na stronie internetowej prowadzonej dla cmentarza. Obowiązek ten dotyczy także cmentarzy nieczynnych.

Art. 16. [Wymagania, jakie muszą spełniać cmentarze]

1. Teren cmentarza powinien być zlokalizowany w sposób wykluczający możliwość szkodliwego oddziaływania na otoczenie.
2. Cmentarze powinny być ogrodzone.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw: budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, gospodarki wodnej, klimatu i środowiska, określi, w drodze rozporządzenia, jakie tereny uznaje się za odpowiednie na cmentarze pod względem sanitarnym, wymagania, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku, z uwzględnieniem wymagań techniczno-budowlanych. Rozporządzenie powinno określać w szczególności:
 - 1) wymagania co do usytuowania terenu cmentarza;
 - 2) szerokość pasów izolujących teren cmentarza od innych terenów, zwłaszcza terenów zamieszkałych;
 - 3) odległość cmentarza od źródeł ujęcia wody;

- 4) wymagania co do poziomu wód gruntowych na terenach przeznaczonych pod cmentarze;
- 5) sposób ustalania powierzchni cmentarza;
- 6) rodzaj powierzchni grzebalnych i wymagania, jakim musi odpowiadać ich zagospodarowanie;
- 7) wymagania, jakim muszą odpowiadać inne miejsca pochówku zwłok, szczątków i prochów.

Art. 17. [Cmentarze ekologiczne]

1. Cmentarze komunalne i wyznaniowe mogą być cmentarzami ekologicznymi.
2. Cmentarze ekologiczne zakłada się na terenach rolnych, łąkach lub terenach leśnych, z wyłączeniem parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych.
3. Pochówki ekologiczne na cmentarzach ekologicznych polegają na złożeniu do grobu ziemnego w trumnie ekologicznej zwłok niepoddanych balsamacji, ubranych w naturalne materiały albo na złożeniu do grobu ziemnego szczątków lub prochów w urnie ekologicznej, w tym w bio-urnie.
4. Obowiązkiem zarządcy cmentarza jest oznaczanie grobów na planie cmentarza ekologicznego, również w formie zapisu cyfrowego umożliwiającego zlokalizowanie grobu za pomocą funkcji GPS.
5. Z wyjątkiem prac porządkowych na cmentarzu ekologicznym nie wolno ingerować w zastany krajobraz, niwelować terenu, wycinać drzew i krzewów. Można jednak sadzić drzewa i krzewy, w tym na grobach.
6. Cmentarze ekologiczne mogą być ogrodzone wyłącznie przy użyciu naturalnych materiałów.
7. Na grobach stawia się przedmioty wykonane wyłącznie z materiałów naturalnych podlegających biodegradacji.
8. Na cmentarzu ekologicznym prawo do grobu jest bezterminowe i powstaje na podstawie umowy o pochowanie zawartej z właścicielem cmentarza po uiszczeniu jednorazowej opłaty.
9. Na cmentarzach ekologicznych nie przeprowadza się ekshumacji na wniosek osób najbliższych zmarłego.

10. Nie dokonuje się zmiany przeznaczenia cmentarzy ekologicznych.
11. Do cmentarzy ekologicznych stosuje się odpowiednio przepisy niniejszej ustawy z zachowaniem zmian wprowadzonych w niniejszym artykule i w innych przepisach szczególnych.

Art. 18. [Zmiana przeznaczenia cmentarza]

1. Z wyjątkiem przepisów dotyczących cmentarzy wojennych po upływie stu lat od ostatniego pochówku teren cmentarza, po jego zamknięciu zgodnie z art. 10–12, może być przeznaczony na inny cel, chyba że w przypadku cmentarzy wyznaniowych sprzeciwiają się temu zasady religijne właściwego kościoła lub innego związku wyznaniowego.
2. Przeznaczenia terenu cmentarza na inny cel dokonuje się w formie decyzji wydanej przez starostę albo wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.
3. Po wydaniu decyzji, o której mowa w ustępie poprzedzającym, użycie terenu cmentarza na inny cel jest dopuszczalne tylko pod warunkiem uprzedniego przekształcenia go w teren pocmentarny, tj. wydobycia i przeniesienia poszczególnych, a zarazem wszystkich szczątków i prochów na inny cmentarz. Wydobycia i przeniesienia szczątków na inny cmentarz dokonuje starosta albo wójt, burmistrz lub prezydent miasta na koszt nabywcy terenu pocmentarnego lub jego nowego użytkownika.
4. Użycie terenu pocmentarnego na inny cel jest dopuszczalne pod warunkiem zachowania znajdujących się na nim zabytków ruchomych, nad którymi opiekę sprawuje właściwy wojewódzki konserwator zabytków.
5. Tereny pocmentarne oznacza się i upamiętnia w sposób uzgodniony z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków, a w przypadku terenów pocmentarnych po cmentarzach wyznaniowych – także w uzgodnieniu z właściwym kościołem lub innym związkiem wyznaniowym.
6. W przypadku cmentarzy wyznaniowych albo cmentarzy nieczynnych stanowiących własność Skarbu Państwa albo jednostek samorządu terytorialnego, które kiedykolwiek uprzednio stanowiły własność kościoła lub innego związku wyznaniowego, wydanie

decyzji o zmianie przeznaczenia terenu cmentarza wymaga uzyskania zgody Rady Ochrony Cmentarzy.

Rozdział 3

Rejestry cmentarzy oraz ich oznakowanie, taksa cmentarna

Art. 19. [Rejestr cmentarzy i terenów cmentarnych]

1. Gminy prowadzą rejestry cmentarzy czynnych i nieczynnych oraz cmentarzy wojennych.
2. Rejestry cmentarzy publikowane są w Biuletynie Informacji Publicznej.
3. Zasady prowadzenia rejestrów cmentarzy oraz ich wzór określa, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, mając na względzie kompletność oraz jawność danych zawartych w rejestrach.

Art. 20. [Ujawnienie cmentarzy i terenów pocmentarnych w ewidencji gruntów i budynków]

- ~~1.~~—Cmentarze, w tym cmentarze wojenne, oraz tereny pocmentarne podlegają ujawnieniu w ewidencji gruntów i budynków.
2. Sposób oznaczania cmentarzy i terenów pocmentarnych w ewidencji gruntów i budynków określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, mając na względzie kompletność informacji i publiczny dostęp do informacji zawartych w ewidencji.

Art. 21. [Wpis cmentarzy do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków]

Cmentarze, z wyjątkiem cmentarzy ekologicznych, podlegają wpisowi do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, chyba że wymagają wpisu do rejestru zabytków, przy czym cmentarze nieczynne uważa się za zabytki archeologiczne podlegające wpisowi do rejestru zabytków archeologicznych.

Art. 22. [Oznaczenie cmentarzy i terenów pocmentarnych]

- 1.—Zarządcy cmentarzy i właściciele terenów pocmentarnych oznaczają je i upamiętniają w sposób uzgodniony z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.
2. Sposoby oznaczenia i upamiętnienia cmentarzy i terenów pocmentarnych określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, mając na względzie historyczne, kulturowe i społeczne znaczenie cmentarzy.

Art. 23. [Taksa cmentarna]

Na podstawie średniej wysokości przeciętnego wynagrodzenia w gminie rada gminy ustala co roku, w drodze uchwały, taksy cmentarne obejmujące maksymalne stawki usług cmentarnych.

Rozdział 4

Rodzaje pochówków

Art. 24. [Pochówki na cmentarzach i poza cmentarzami]

1. Pochowania zwłok i ich szczątków można dokonywać wyłącznie na cmentarzach oraz przez zatopienie w morzu na obszarach morskich państwa w odległości co najmniej trzech mil morskich od linii brzegowej.
2. Zwłoki i ich szczątki mogą być pochowane na cmentarzach, w tym cmentarzach ekologicznych, w grobach i katakumbach.
3. Prochy mogą być pochowane na cmentarzach wyłącznie w urnach. Urny z prochami składa się w grobach, kolumbariach i katakumbach, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5.
4. Prochy mogą być rozsypane na cmentarzach na polach pamięci.
5. Dopuszczalne jest rozsypanie prochów na terenach innych niż cmentarze za zgodą właścicieli tych terenów. Zgoda nie jest wymagana w odniesieniu do gruntów rolnych i leśnych będących własnością Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego, jeśli nie są one ogrodzone, a także w morzu w odległości co najmniej trzech mil morskich od linii brzegowej. Nie rozsypuje się prochów w wodach śródlądowych.
6. Dopuszczalny jest pochówek prochów w urnie ekologicznej przez jej zatopienie w morzu w odległości co najmniej trzech mil morskich od linii brzegowej.

Art. 25. [Pochówki w grobach]

1. W grobach można chować trumny ze zwłokami lub szczątkami oraz urny z prochami.
2. W jednym grobie można chować trumny i urny.

Art. 26. [Groby ziemne i murowane]

1. Groby dzielą się na groby ziemne i groby murowane.
2. Grób ziemny jest dołem pozbawionym elementów kamiennych, murowanych, metalowych, plastikowych i drewnianych, po dokonaniu pochówku zasypany ziemią.

wersja 25 z 16 października 2021 r.

3. Grób murowany jest dołem z bokami wymurowanymi do poziomu gruntu, po dokonaniu pochówku zamkniętym sklepieniem.

Art. 27. [Kolumbarium]

Na cmentarzach mogą być wznoszone kolumbaria, które są budowlami z niszami przeznaczonymi do składania urn z prochami.

Art. 28. [Katakumby]

Na cmentarzach mogą być tworzone katakumby, które są podziemnymi lub naziemnymi pomieszczeniami posiadającymi nisze w ścianach przeznaczone do składania zwłok i szczątków w trumnach.

Art. 29. [Części składowe gruntu]

Groby ziemne i murowane, kolumbaria i katakumby stanowią część składową gruntu. Jednakże nagrobki są rzeczami ruchomymi stanowiącymi odrębny od gruntu przedmiot własności.

Art. 30. [Pole pamięci]

1. Na cmentarzach mogą być tworzone pola pamięci, które są wydzielonymi terenami wolnymi od grobów, kolumbariów i katakumb przeznaczonymi do umieszczania na nich prochów, przy czym żadne miejsce pochówku nie może być indywidualnie oznaczone.
2. Na polu pamięci może zostać wzniesiona ściana pamięci, na której umieszcza się dane pochowanych tam osób.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób tworzenia i wielkość pól pamięci oraz szczegółowy sposób dokonywania na nich pochówków, uwzględniając wymagania sanitarne, jakim powinna odpowiadać powierzchnia grzebalna cmentarza.

Art. 31. [Pochówki na morzu]

1. Zwłoki osób zmarłych na okrętach lub statkach będących na pełnym morzu mogą być pochowane przez zatopienie w morzu zgodnie ze zwyczajami morskimi. Jednakże w przypadkach, kiedy okręt lub statek może w ciągu dwudziestu czterech godzin przybyć do portu objętego programem podróży, zwłoki należy przewieźć na ląd i tam pochować.
2. Wyjątki od przepisów ust. 1 mogą być czynione przez kapitana okrętu z uwzględnieniem wskazań sanitarnych lub wojskowych, jeżeli chodzi o okręty wojenne lub inne używane dla celów wojskowych.

Art. 32. [Pochówki w świątyniach]

1. Zwłoki duchownych i zwłoki osób zakonnych, ich szczątki lub prochy, na zasadach określonych przez kościół lub inny związek wyznaniowy, mogą zostać pochowane poza cmentarzami w świątyniach, katakumbach pod świątyniami oraz na terenach przyświętynnych za zgodą państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
2. Warunki sanitarne i sposób chowania zwłok, szczątków lub prochów poza cmentarzami w świątyniach, katakumbach pod świątyniami oraz na terenach przyświętynnych określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zdrowia, mając na względzie bezpieczeństwo sanitarne takich pochówków.

Art. 33. [Pochówki osób zasłużonych]

1. Prawo do pochowania zwłok osób wybitnie zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej, ich szczątków lub prochów przysługuje organom państwowym, po uzyskaniu zgody osób najbliższych zmarłego.
2. Zwłoki, szczątki lub prochy osób, o których mowa w ust. 1, mogą być pochowane na cmentarzach w alejach zasłużonych lub w mauzoleach albo w Panteonie Rzeczypospolitej.
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zasady i warunki odbywania ceremonii pogrzebowych osób wybitnie zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej, mając na względzie rangę ceremonii oraz bezpieczeństwo sanitarne.
4. Pochówki osób wybitnie zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej w Panteonie Rzeczypospolitej odbywają się na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Art. 34. [Nienaruszalność pochówków osób zasłużonych]

1. Pochówki osób wybitnie zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej są nienaruszalne.
2. Ochronę i opiekę nad grobami i nagrobkami osób wybitnie zasłużonych dla Rzeczypospolitej Polskiej pochowanych w Panteonie Rzeczypospolitej sprawuje wojewoda, właściwy ze względu na usytuowanie Panteonu Rzeczypospolitej.

3. Ochronę i opiekę nad grobami i nagrobkami osób wybitnie zasłużonych dla życia publicznego pochowanych na cmentarzach sprawują gminy, na których terenie pochowane są takie osoby.

Rozdział 5

Prawo do grobu

Art. 35. [Nabycie prawa do grobu]

1. Prawo do grobu powstaje z chwilą zawarcia z właścicielem cmentarza umowy o pochowanie zwłok, szczątków lub prochów (umowa o pochowanie).
2. W umowie o pochowanie określa się:
 - 1) miejsce na grób lub miejsce w katakumbach albo miejsce w kolumbarium;
 - 2) rodzaj grobu;
 - 3) przeznaczenie grobu, czyli oznaczenie osoby lub osób, które mają być w grobie pochowane;
 - 4) opłaty za nabycie miejsca na grób oraz za pochowanie zwłok.
3. Ponadto w umowie o pochowanie można w szczególności:
 - 1) określić losy prawne nagrobka i innych naziemnych elementów grobu w razie wygaśnięcia prawa do grobu lub zamknięcia cmentarza;
 - 2) zastrzec trwanie prawa do grobu po upływie 20 lat, zgodnie z art. 43 ust. 2;
 - 3) określić warunki zmiany charakteru grobu;
 - 4) określić czas trwania prawa do grobu, nie krótszy niż dwudziestoletni;
 - 5) uzgodnić inne prawa i obowiązki strony umowy o pochowanie.
4. Prawo do grobu może przysługiwać osobom fizycznym albo podmiotom, o których mowa w art. 33 ust. 1 oraz art. 48 ust. 2 i 3.

Art. 36. [Charakter prawny i treść prawa do grobu]

1. Prawo do grobu jest podmiotowym prawem cywilnym o charakterze osobisto-majątkowym.
2. Uprawnienia osobiste prawa do grobu obejmują w szczególności:
 - 1) uprawnienie do pochowania zwłok, szczątków lub prochów;
 - 2) uprawnienie do opieki nad grobem;
 - 3) uprawnienie do sprawowania kultu pamięci osoby pochowanej w grobie.
3. Uprawnienia majątkowe prawa do grobu obejmują w szczególności:
 - 1) uprawnienie do utrzymania prawa do grobu;
 - 2) uprawnienie do urządzenia grobu, w tym wzniesienia nagrobka;
 - 3) uprawnienie do utrzymania grobu w należytych stanie;

- 4) wyłączone prawo do posiadania i korzystania z grobu, z wyjątkiem uprawnień przysługujących właścicielowi cmentarza.

Art. 37. [Wspólne prawo do grobu]

1. Prawo do grobu przysługujące co najmniej dwóm osobom wykonuje się wspólnie.
2. W przypadku sporu decyduje zwykła większość głosów. W przypadku równego rozkładu głosów spór rozstrzyga sąd rejonowy w wydziale cywilnym.
3. Każdemu ze współuprawnionych przysługuje jeden głos.
4. Głosowanie jest ważne, jeżeli weźmie w nim udział co najmniej połowa współuprawnionych.

Art. 38. [Wspólne uprawnienia do grobu]

1. Z chwilą pochówku w grobie powstają prawa osobiste osób najbliższych osoby w nim pochowanej związane z kultem pamięci osoby zmarłej.
2. Osoba uprawniona z tytułu prawa do grobu nie może wykonywać swoich uprawnień majątkowych z uszczerbkiem dla osób najbliższych, którym przysługuje dobro osobiste w postaci kultu pamięci osoby zmarłej.
3. W sporach pomiędzy osobą, której przysługuje prawo do grobu, a osobami najbliższymi, którym przysługuje dobro osobiste w postaci kultu pamięci osoby zmarłej, w tym w sporach dotyczących pochówku kolejnych osób, decyduje głos osoby, której przysługuje prawo do grobu.
4. Jeżeli prawo do grobu wygasło, w sporach pomiędzy osobami najbliższymi, którym przysługuje dobro osobiste w postaci kultu pamięci osoby zmarłej, w tym w sporach dotyczących pochówku kolejnych osób, decyduje zwykła większość głosów. Przepisy art. 37 ust. 3 i 4 stosuje się.
5. Spory nierozwiązane zgodnie z ust. 3 i 4, rozstrzyga sąd rejonowy w wydziale cywilnym.

Art. 39. [Niezbymwalność prawa do grobu]

Prawo do grobu, w którym pochowano zwłoki, szczątki lub urnę z prochami co najmniej jednej osoby, nie podlega zbyciu ani dziedziczeniu.

Art. 40. [Ograniczenie uprawnień właściciela cmentarza]

Właściciel cmentarza nie może wykonywać przysługujących mu praw w sposób naruszający prawo do grobu i kult pamięci osoby zmarłej.

Art. 41. [Wygaśnięcie prawa do grobu]

1. Prawo do grobu wygasa wskutek upływu umówionego terminu albo wskutek śmierci uprawnionego.
2. W przypadku niezgodnienia w umowie z właścicielem cmentarza czasu trwania prawa do grobu prawo do grobu ziemnego i grobu murowanego, z wyjątkiem grobu zbiorowego, wygasa po upływie 20 lat, chyba że osoba uprawniona z tytułu prawa do grobu zgłosi zastrzeżenie, o którym mowa w art. 43 ust. 2.

Art. 42. [Prawo do utrzymania istniejącego grobu]

W przypadku wygaśnięcia prawa do grobu każdy może uiścić opłatę za dalsze, co najmniej dwudziestoletnie, istnienie tego grobu bez prawa do jego ponownego użycia do pochowania. Czas istnienia grobu można przedłużać za opłatą.

Art. 43. [Ponowne użycie grobu]

1. Grób ziemny, w którym dokonano pochówku w trumnie, nie może być użyty do pochowania w nim kolejnych zwłok lub szczątków przed upływem dwudziestu lat. W grobie tym w przestrzeni izolacyjnej można dokonywać w każdym czasie pochówku prochów w urnach.
2. Po upływie dwudziestu lat nie może nastąpić ponowne użycie grobu ziemnego do chowania zwłok lub szczątków, jeżeli osoba, której przysługuje prawo do grobu, zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalsze dwadzieścia lat i może być odnowione.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się do grobów murowanych, z wyjątkiem takich grobów, które są przeznaczone do pochowania w nich zwłok lub prochów więcej niż jednej osoby (groby zbiorowe).

4. Dozwolone są umowy przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania.
5. Niezależnie od powyższych przepisów zakazuje się użycia do ponownego pochowania grobów, mających wartość pamiątek historycznych (ze względu na swą dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia, z którymi mają związek) albo wartość artystyczną.
6. W istniejących grobach murowanych dopuszcza się chowanie zwłok, szczątków lub prochów osób zmarłych w ciągu dwudziestu lat po wydaniu decyzji o zamknięciu cmentarza. Przy zmianie przeznaczenia cmentarza przepis art. 18 ma zastosowanie również do zwłok, szczątków lub prochów pochowanych w tym dwudziestoletnim okresie.

Art. 44. [Ponowne użycie niszy w kolumbariach]

1. Nisze w kolumbariach mogą być ponownie użyte do pochowania prochów w każdym czasie.
2. Dopuszcza się chowanie prochów osób zmarłych w ciągu dwudziestu lat po wydaniu decyzji o zamknięciu cmentarza. Przy zmianie przeznaczenia terenu cmentarnego przepis art. 18 ma zastosowanie również do prochów pochowanych w kolumbariach w tym dwudziestoletnim okresie.

Art. 45. [Ponowne użycie niszy w katakumbach]

Nisze w katakumbach mogą być ponownie użyte zgodnie z zasadami określonymi w art. 44.

Art. 46. [Odpowiednie stosowanie]

Przepisy art. 35–43 stosuje się odpowiednio do katakumb i kolumbariów.

Rozdział 6

Prawo do pochowania zwłok, szczątków i prochów

Art. 47. [Powstanie prawa do pochowania]

1. Prawo do pochowania zwłok, szczątków lub prochów (prawo do pochowania) powstaje z chwilą śmierci osoby zmarłej.
2. Prawo to obejmuje także ekshumację; jednakże podmiotom wymienionym w art. 33 ust. 1 i art. 48 ust. 2–3 nie przysługuje prawo żądania ekshumacji.
3. Prawo do pochowania stanowi dobro osobiste osób najbliższych zmarłego podlegające ochronie prawnej.

Art. 48. [Uprawnieni do prawa pochowania]

1. Prawo do pochowania przysługuje osobom najbliższym zmarłego, w poniższej kolejności:
 - 1) osobie pozostającej we wspólnym pożyciu ze zmarłym, w tym małżonkowi lub konkubentowi;
 - 2) zstępnym;
 - 3) wstępnym;
 - 4) rodzeństwu;
 - 5) powinowatym w tej samej linii lub stopniu;
 - 6) osobie pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi.
2. Prawo do pochowania zwłok osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym w myśl przepisów wojskowych.
3. Prawo do pochowania przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.
4. Osoba najbliższa zmarłego może nie wyrazić zgody na pochówek dokonywany przez podmioty określone w ust. 2–3.

5. Spory o prawo pochowania rozstrzyga sąd rejonowy w wydziale cywilnym.

Art. 49. [Prawo do decydowania o sposobie swojego pochówku]

1. Każdy może decydować o sposobie swojego pochówku, dokonując wyboru jednej z form, o których mowa w art. 24.
2. Prawo to przysługuje również małoletniemu, który ukończył 16 lat.
3. Decyzja, o której mowa w ust. 1, jest wiążąca dla osób uprawnionych do pochowania, jeżeli została wpisana do centralnego rejestru decyzji dotyczących sposobu pochówku.
4. Decyzja, o której mowa w ust. 1, może być w każdym czasie cofnięta lub zmieniona.

Art. 50. [Centralny rejestr decyzji dotyczących sposobu pochówku]

1. Tworzy się centralny rejestr decyzji dotyczących sposobu pochówku, zwany dalej „centralnym rejestrem decyzji” w celu rejestrowania, przechowywania i udostępniania:
 - 1) decyzji o sposobie pochówku, o której mowa w art. 49 ust. 1;
 - 2) decyzji o przekazaniu zwłok do celów naukowych, o której mowa w art. 58 ust. 1 i 2 oraz
 - 3) zgłoszeń o wykreśleniu lub zmianie wskazanych powyżej decyzji.
2. Centralny rejestr decyzji prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych.
3. Rejestr jest prowadzony w systemie teleinformatycznym.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady prowadzenia centralnego rejestru decyzji, w tym zasady i tryb składania oświadczeń woli, na podstawie których decyzje są wpisywane do centralnego rejestru decyzji, zasady składania oświadczeń woli o wykreśleniu lub zmianie decyzji z centralnego rejestru decyzji, zasady dostępności danych zawartych w centralnym rejestrze decyzji z uwzględnieniem zasad określonych w art. 52 i 53 oraz zasady wykonywania obowiązku złożenia oświadczenia o miejscu rozsypania lub zatopienia prochów przez osobę realizującą wolę zmarłego.

Art. 51. [Zakres przedmiotowy centralnego rejestru decyzji]

1. W centralnym rejestrze decyzji wpisowi podlegają obligatoryjnie następujące dane osoby, która decyduje o sposobie swojego pochówku lub decyduje o przekazaniu swoich zwłok do celów naukowych:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) data i miejsce urodzenia;
 - 3) numer PESEL, jeżeli osoba go posiada;
 - 4) adres i miejsce zamieszkania oraz
 - 5) data wzięcia decyzji albo data wzięcia zgłoszenia o wykreślenie lub zmianę decyzji.
2. W centralnym rejestrze decyzji wpisowi podlegają obligatoryjnie informacje o treści decyzji o sposobie swojego pochówku lub przekazaniu ciała dla celów naukowych. Osoba podejmująca decyzję powinna określić sposób postępowania ze swoimi zwłokami, dokonując wyboru jednego z ustalonych poniżej sposobów:
 - 1) pochowane zwłok na cmentarzu,
 - 2) pochowane zwłok na cmentarzu ekologicznym,
 - 3) poddanie ciała kremacji i pochowanie urny z prochami na cmentarzu,
 - 4) poddanie ciała kremacji i rozsypanie prochów na polu pamięci na cmentarzu,
 - 5) poddanie ciała kremacji i zatopienie urny z prochami w morzu,
 - 6) poddanie ciała kremacji i rozsypanie prochów poza cmentarzem na zasadach określonych w art. 24 ust. 5,
 - 7) przekazanie ciała dla celów naukowych na zasadach określonych w art. 58 ust. 1 i 2.
3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 5–6, w centralnym rejestrze decyzji wpisowi podlegają dane dotyczące miejsca, w jakim urna z prochami ma być zatopiona w morzu lub prochy mają być rozsypane, oraz dane osoby upoważnionej do ich rozsypania lub zatopienia: imię i nazwisko i numer PESEL, a w przypadku, gdy go nie posiada – wpisowi do rejestru podlega data urodzenia.
4. Po rozsypaniu prochów lub zatopieniu urny z prochami w morzu w centralnym rejestrze decyzji zamieszcza się dokładne współrzędne geograficzne GPS miejsca, w jakim to nastąpiło na podstawie oświadczenia osoby wykonującej wolę zmarłego.
5. W przypadku, o którym mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2, w centralnym rejestrze decyzji zamieszcza się dane dotyczące uczelni, której zwłoki mają być przekazane na zasadach określonych w art. 58. W rejestrze mogą być zamieszczone informacje o sposobie

pochówku zwłok przekazanych w celach naukowych po ich wykorzystaniu przez uczelnie lub upływie czasu, na jakie są przekazane. W tym zakresie ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 52. [Zasady retencji danych w centralnym rejestrze decyzji]

1. Dane, o których mowa w art. 51, przechowuje się przez okres pięciu lat, licząc od dnia śmierci podejmującego decyzję, a po jego upływie – niszczy się w sposób uniemożliwiający identyfikację tej osoby.
2. W przypadku decyzji dotyczącej rozsypania prochów poza cmentarzem lub zatopienia w morzu w rejestrze pozostawia się informacje, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1–3, oraz informacje, o których mowa w art. 51 ust. 4.
3. Informacje, o których mowa w ust. 2, przechowuje się wieczyście.

Art. 53. [Prawo do uzyskania informacji z centralnego rejestru decyzji]

1. Prawo do uzyskania wypisu z centralnego rejestru decyzji przysługuje podejmującemu decyzję podlegającą wpisowi do rejestru w zakresie dotyczących go danych.
2. Prawo do uzyskania wypisu z centralnego rejestru decyzji przysługuje osobom uprawnionym do pochowania po śmierci podejmującego decyzję oraz osobie upoważnionej do rozsypania prochów lub zatopienia urny z prochami w morzu.
3. Prawo do uzyskania informacji z centralnego rejestru decyzji przysługuje kierownikowi urzędu stanu cywilnego w celu zamieszczeniu adnotacji w akcie zgonu lub wydania wypisu z rejestru.
4. Wydanie wypisu z rejestru jest bezpłatne.
5. Po śmierci podejmującego decyzję dane, o których mowa w art. 52 ust. 2, są jawne i dostępne za pośrednictwem sieci teleinformatycznej.
6. Dane z rejestru nie mogą podlegać ponownemu wykorzystywaniu na zasadach określonych w ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1641).
7. Zasady dostępu do centralnego rejestru decyzji przez kierownika urzędu stanu cywilnego określa w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Art. 54. [Obowiązki przedsiębiorcy pogrzebowego]

1. Przedsiębiorca pogrzebowy organizujący pochówek jest zobowiązany sprawdzić, czy w akcie zgonu znajduje się adnotacja o decyzji zawartej w centralnym rejestrze decyzji, a w przypadku istnienia takiej decyzji z wypisem z centralnego rejestru decyzji.
2. Obowiązkiem przedsiębiorcy pogrzebowego jest organizacja pochówku zgodnie z wolą zmarłego zawartą w centralnym rejestrze decyzji.

Art. 55. [Ekshumacja]

Z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach szczególnych ekshumacja wymaga zgody wszystkich, którym przysługuje prawo do pochowania.

Rozdział 7

Chowanie zwłok, szczątków lub prochów

Art. 56. [Przyjęcie zwłok, szczątków lub prochów do pochowania na cmentarzu]

1. Przyjęcie na cmentarz zwłok, szczątków lub prochów do pochowania następuje po przedstawieniu dokumentów określonych w art. 63 ust. 1.
2. W miejscowościach, w których nie ma cmentarzy komunalnych, zarządca cmentarza wyznaniowego jest obowiązany umożliwić pochowanie na tym cmentarzu, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, osób zmarłych innego wyznania lub bezwyznaniowych.
3. Zarządca cmentarza wyznaniowego nie może odmówić pochowania zwłok, szczątków lub prochów osób, które posiadają nabyte prawo do pochówku w określonym miejscu tego cmentarza.
4. Prawo to służy, obok osoby określonej w ust. 3, także osobom jej najbliższym, określonym w art. 48 ust. 1.
5. Zwłoki, szczątki lub prochy osób, o których mowa w ust. 3 i 4, powinny być traktowane przez zarządcę cmentarza na równi ze zwłokami, szczątkami lub prochami osób należących do wyznania, do którego należy cmentarz, a w szczególności pod względem wyznaczenia miejsca pochowania, właściwego ceremoniału pogrzebowego i wznoszenia stosownych nagrobków.

Art. 57. [Czas dokonania pochówku]

1. Zwłoki nie mogą być pochowane przed upływem dwudziestu czterech godzin od chwili zgonu, z wyjątkiem określonym w ust. 3.
2. Najpóźniej w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin od chwili zgonu zwłoki powinny być usunięte z mieszkania celem pochowania lub – w razie odroczenia terminu pochowania – złożone w domu pogrzebowym lub prosektorium do czasu pochowania.

3. Zwłoki osób zmarłych na niektóre choroby zakaźne powinny być natychmiast po stwierdzeniu zgonu usunięte z mieszkania i pochowane na najbliższym cmentarzu w ciągu dwudziestu czterech godzin od chwili zgonu.
4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz chorób zakaźnych, o których mowa w ust. 3, z uwzględnieniem chorób zakaźnych występujących w krajach tropikalnych.
5. Wyjątki od terminów określonych w ust. 2 mogą być czynione jedynie po dokonaniu balsamacji zwłok za zezwoleniem właściwego miejscowo państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
6. Od chwili zgonu aż do pochówku zwłoki powinny być przechowywane w taki sposób, aby nie mogły powodować szkodliwego wpływu na otoczenie.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób przechowywania zwłok i szczątków, uwzględniając:
 - 1) wymagania sanitarne, jakim powinna odpowiadać powierzchnia grzebalna cmentarza;
 - 2) wymagania sanitarne, jakim powinny odpowiadać dom pogrzebowy lub prosektorium na terenie cmentarza;
 - 3) warunki i sposób przechowywania zwłok i szczątków;
 - 4) warunki sanitarne przeprowadzania ekshumacji,mając na względzie zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.

Art. 58. [Prawo do pochowania zwłok, szczątków lub prochów]

1. Zwłoki mogą być przekazane do celów dydaktycznych i naukowych uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk medycznych, lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych w wyniku dyspozycji wyrażonej za życia i wpisanej do centralnego rejestru decyzji, o którym mowa w art. 50.
2. Zwłoki niepochowane przez podmioty wymienione w art. 48 ust. 1–3 mogą być przekazane do celów dydaktycznych i naukowych uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk medycznych, lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność

naukową w zakresie nauk medycznych. Decyzję w sprawie przekazania zwłok wydaje właściwy starosta na wniosek uczelni lub federacji.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki przekazywania zwłok do celów naukowych, w tym:
 - 1) warunki uzasadniające przekazanie zwłok do celów naukowych w przypadkach, o których mowa w ust. 1;
 - 2) tryb przekazywania zwłok;
 - 3) sposób ponoszenia kosztów transportu zwłok,mając na względzie zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.
4. Zwłoki niepochowane przez podmioty, o których mowa w art. 48 ust. 1–3, albo nieprzekazane uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki są chowane przez gminę właściwą ze względu na miejsce zgonu, a w przypadku osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych lub aresztach śledczych – przez dany zakład karny lub areszt śledczy, z wyjątkiem zwłok osób, które uwolniły się z zakładu karnego lub aresztu śledczego, oraz osób, które przebywały poza terenem zakładu karnego lub aresztu śledczego, w szczególności w trakcie korzystania z zezwolenia na czasowe opuszczenie tego zakładu lub aresztu bez dozoru lub asysty funkcjonariusza Służby Więziennej.
5. Obowiązek pochowania zwłok, określony w ust. 4, nie wyklucza żądania zwrotu kosztów na podstawie innych ustaw.
6. Minister właściwy do spraw sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania ze zwłokami osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych i aresztach śledczych, uwzględniając w szczególności powiadamianie osób najbliższych, o których mowa w art. 48 ust. 1, o zgonie, a także sposób tego powiadamiania, wskazanie podmiotów wydających zgodę na pochowanie zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez zakład karny lub areszt śledczy, mając na względzie zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, postępowanie ze zwłokami cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie dla cudzoziemców, w szczególności sposób powiadamiania

osób najbliższych, o których mowa w art. 48, o zgonie cudzoziemca, a także podmioty wydające zgodę na pochowanie zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, mając na względzie zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.

8. Koszty transportu zwłok w przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, ponosi uczelnia.

Art. 59. [Stwierdzenie zgonu]

1. Zgon i jego przyczyna powinny być stwierdzone w drodze oględzin w miejscu ujawnienia ciała osoby bez oznak życia.
2. Zgon i jego przyczynę stwierdzają:
 - 1) lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, pod którego opieką pozostawał zmarły;
 - 2) lekarz sprawujący opiekę nad zmarłym w podmiocie leczniczym wykonującym szpitalną lub ambulatoryjną działalność leczniczą;
 - 3) lekarz udzielający świadczeń opieki zdrowotnej w ramach nocnej lub świątecznej opieki zdrowotnej;
 - 4) lekarz udzielający świadczeń opieki zdrowotnej w podmiocie innym niż podmiot leczniczy, w którym zgon ma być stwierdzony;
 - 5) kierownik zespołu ratownictwa medycznego, o którym mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 882) w przypadku:
 - a) odstąpienia od prowadzenia medycznych czynności ratunkowych w sytuacji stwierdzenia znamion śmierci u ratowanej osoby w trakcie prowadzenia tych czynności;
 - b) stwierdzenia, po przybyciu na miejsce zdarzenia, znamion śmierci u osoby, wobec której miały być podjęte medyczne czynności ratunkowe;
 - 6) coroner w przypadkach innych niż określone w pkt 1–5 oraz w sytuacji, gdy osoby, o których mowa w pkt 1–5, mają wątpliwości co do określenia przyczyny zgonu.
6. Koszty oględzin i stwierdzania zgonu nie mogą obciążać rodziny zmarłego.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób dokonywania oględzin;

- 2) zasady wzywania lekarzy, o których mowa w ust. 2, w celu stwierdzenia zgonu i jego przyczyny, a także –
- 3) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych – zasady pokrywania wydatków związanych z wykonywaniem oględzin.

Art. 60. [Karta zgonu]

1. Stwierdzenie zgonu dokumentuje się kartą zgonu, a martwe urodzenie kartą urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu.
2. Karta zgonu jest wydawana podmiotom, o których mowa w art. 48 ust. 1–3 i art. 58 ust. 1, 2 i 4, w jednym egzemplarzu.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres informacji zawartych w karcie zgonu i karcie urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu, mając na względzie potrzebę identyfikacji zmarłego, bezpieczeństwo sanitarne oraz potrzeby statystyczne.

Art. 61. [Obowiązki lekarza w wypadku stwierdzenia zgonu]

1. Koronerzy i inni lekarze stwierdzający zgon i jego przyczynę obowiązani są, dla potrzeb statystyki publicznej, udzielać, na żądanie właściwych organów, wyjaśnień odnoszących się do faktu zgonu i jego przyczyny. Jeżeli zmarły pozostawał podczas ostatniej choroby pod opieką lekarską, wyjaśnienia powinny również dotyczyć przebiegu tej choroby. Wyjaśnienia te stanowią tajemnicę prawnie chronioną i mogą być wykorzystywane tylko dla potrzeb statystyki publicznej oraz w postępowaniu sądowym.
2. Zarówno koroner, jak i inny lekarz stwierdzający zgon i jego przyczynę powinni zawiadomić natychmiast właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, jeżeli przy dokonaniu oględzin zwłok powzięli pewność lub uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu była choroba zakaźna podlegająca obowiązkowemu zgłoszeniu.
3. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo albo że zgon był wynikiem nieszczęśliwego wypadku lub samobójstwa, koroner lub inny lekarz stwierdzający zgon i jego przyczynę powinni zawiadomić o tym natychmiast właściwego prokuratora lub najbliższy komisariat Policji.

4. W przypadku, gdy brak jest możliwości jednoznacznej identyfikacji tożsamości osoby, której ciało jest poddawane oględzinom, koroner lub inny lekarz stwierdzający zgon i jego przyczynę powiadamia najbliższy komisariat Policji.

Art. 62. [Akty stanu cywilnego]

1. Podmiot, któremu zostanie wydana karta zgonu, przedkłada ją kierownikowi urzędu stanu cywilnego, który uzupełnia ją wraz z adnotacją o zarejestrowaniu zgonu w rejestrze stanu cywilnego lub adnotacją o zgłoszeniu zgonu, jeżeli z powodu niedostępności rejestru nie jest możliwe zarejestrowanie zgonu w dniu jego zgłoszenia.
2. W przypadku dziecka martwo urodzonego, bez względu na czas trwania ciąży, dla którego na wniosek osoby uprawnionej do pochowania, o której mowa w art. 48 ust. 1 lub 3, sporządzono kartę zgonu, nie jest wymagana – w celu pochowania zwłok lub prochów – adnotacja urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

Art. 63. [Formalności przed pochowaniem zwłok, szczątków lub prochów]

1. Podmiot, któremu została wydana karta zgonu, przekazuje część karty zgonu, zawierającą:
 - 1) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) osoby zmarłej, stan cywilny osoby zmarłej, datę i miejsce zgonu, datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej, imiona i nazwiska rodziców osoby zmarłej;
 - 2) informację, czy zgon nastąpił w wyniku choroby zakaźnej;
 - 3) adnotację o zarejestrowaniu zgonu lub zgłoszeniu zgonu, zarządcy cmentarza w celu pochowania zwłok lub prochów.
2. Jeżeli w związku z niedostępnością rejestru stanu cywilnego zgon nie został zarejestrowany w dniu jego zgłoszenia, zgłaszający zgon składa zarządcy cmentarza, niezwłocznie po otrzymaniu, akt zgonu.
3. Pochowanie zwłok, szczątków lub prochów albo przekazanie zwłok uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, o których mowa w art. 58 ust. 1 i 2, wymaga uprzedniego stwierdzenia zgonu i jego przyczyn w karcie zgonu zawierającej adnotację urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

4. W przypadkach, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo, do pochowania zwłok oprócz karty zgonu wymagane jest zezwolenie prokuratora.

Rozdział 8

Koroner

Art. 64. [Wyznaczenie koronera]

1. Koroner wykonuje czynności stwierdzania zgonu i potwierdzania stwierdzenia zgonu na terenie jednego lub sąsiadujących ze sobą powiatów, dla których został wyznaczony.
2. Koronerów wyznacza wojewoda spośród lekarzy wskazanych przez właściwe okręgowe izby lekarskie. Okręgowe izby lekarskie wskazują kandydatów na koronerów w liczbie określonej przez wojewodę w terminie nie dłuższym niż sześćdziesiąt dni od dnia otrzymania pisemnego wniosku wojewody.
3. Wojewoda ma obowiązek wyznaczenia koronerów dla wszystkich powiatów w województwie w liczbie odpowiadającej zapotrzebowaniu, w której uwzględnia się potrzebę zastępstwa.
4. Lekarz, o którym mowa w ust. 2, musi wyróżniać się wiedzą i doświadczeniem niezbędnymi dla czynności związanych ze stwierdzaniem zgonu.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, kwalifikacje wymagane od kandydatów na koronera, mając na względzie specyfikę wykonywanych przez koronera zadań.

Art. 65. [Umowa o wykonywanie czynności koronera]

1. Wojewoda zawiera umowę o wykonywanie czynności koronera, określającą w szczególności wynagrodzenie koronera oraz zasady zwrotu poniesionych przez niego kosztów związanych z wykonywaniem zadań koronera.
2. Wynagrodzenie koronera i koszty, o których mowa w ust. 1, są finansowane z budżetu państwa, z części której dysponentem jest wojewoda.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, minimalne stawki wynagrodzenia za stwierdzenie zgonu lub potwierdzenie stwierdzenia zgonu oraz zasady zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1.

Art. 66. [Rejestr koronerów]

1. Wojewoda prowadzi rejestr koronerów.
2. W rejestrze koronerów zamieszcza się:
 - 1) dane koronera:
 - a) imię (imiona) i nazwisko;
 - b) numer prawa wykonywania zawodu lekarza;
 - c) adres poczty elektronicznej i numer telefonu;
 - 2) wskazanie powiatów, dla których koroner został wyznaczony;
 - 3) termin rozpoczęcia wykonywania czynności koronera;
 - 4) termin zakończenia wykonywania czynności koronera.
3. Rejestr koronerów jest jawny. Prowadzi się go w systemie teleinformatycznym.
4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wzór rejestru koronerów oraz zasady jego prowadzenia, mając na względzie kompletność danych oraz jawność rejestru.

Art. 67. [Ochrona prawna koronerów]

Koroner podczas lub w związku z wykonywaniem zadań korzysta z ochrony przewidzianej w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444) dla funkcjonariuszy publicznych.

Art. 68. [Podjęcie postępowania przez koronera]

1. Koroner ma obowiązek niezwłocznie podjąć postępowanie w miejscu ujawnienia zwłok na wezwanie:
 - 1) lekarza, o którym mowa w art. 59 ust. 2 pkt 1–4, lub kierownika zespołu ratownictwa medycznego, jeżeli osoby te mają wątpliwości co do określenia przyczyny zgonu;
 - 2) dyspozytora medycznego, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 882);
 - 3) Policji;
 - 4) prokuratora;
 - 5) Państwowej Straży Pożarnej;
 - 6) Straży Granicznej.

wersja 25 z 16 października 2021 r.

2. Nie później niż w ciągu czterech godzin od chwili przyjęcia wezwania, coroner ma obowiązek dokonania oględzin ciała i podjęcia czynności mających na celu ustalenie tożsamości osoby zmarłej.

Rozdział 9

Transport zwłok

Art. 69. [Warunki transportu zwłok i szczątków]

1. Przewóz zwłok i szczątków odbywa się w warunkach zapewniających odpowiednie sanitarne i techniczne bezpieczeństwo przewozu.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wymagania sanitarno-techniczne, jakim powinien odpowiadać przewóz zwłok i szczątków, uwzględniając konieczność ochrony życia i zdrowia ludzi oraz poszanowania zwłok i szczątków.

Art. 70. [Zakaz dotyczący transportu zwłok]

Przenoszenie lub przewożenie zwłok w otwartych trumnach jest zabronione.

Art. 71. [Transport zwłok osób zmarłych lub zabitych w miejscach publicznych]

Zwłoki osób zmarłych lub zabitych w miejscach publicznych przewozi się przed ich pochowaniem, na wniosek właściwego organu, do zakładu medycyny sądowej, a w razie jego braku na obszarze powiatu – do najbliższego szpitala mającego prosektorium, celem ustalenia przyczyny zgonu. Organizowanie tego przewozu należy do zadań prokuratora.

Art. 72. [Zezwolenia dotyczące przewozu zwłok i szczątków]

1. Przewóz zwłok, szczątków lub prochów:
 - 1) kolejną, samolotami i statkami w granicach Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) poza granice Rzeczypospolitej Polskiej – w przypadku gdy zgon nastąpił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
– może nastąpić po uzyskaniu pozwolenia właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
2. W przypadku przewożenia zwłok, szczątków lub prochów poza granice Rzeczypospolitej Polskiej pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się po uprzednim przedłożeniu wymaganych dokumentów właściwej władzy państwa, na którego terytorium mają być one pochowane, jak również państw, przez których terytorium mają być przewożone,

stwierdzających brak przeszkód do pochowania lub wwiezienia zwłok lub szczątków na terytorium danego państwa.

3. Na sprowadzenie zwłok, szczątków lub prochów z zagranicy w celu ich pochowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy uzyskać:
 - 1) pozwolenie starosty właściwego ze względu na miejsce, w którym zwłoki, szczątki lub prochy mają być pochowane; pozwolenie jest wydawane po porozumieniu z właściwym państwowym powiatowym inspektorem sanitarnym;
 - 2) zaświadczenie polskiego konsula, wydane po przedstawieniu pozwolenia, o którym mowa w pkt 1, stwierdzające, że zwłoki, szczątki lub prochy mogą być sprowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Pozwolenia i zaświadczenia są wydawane na wniosek osób, o których mowa w art. 48 ust. 1–3, niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku o wydanie pozwolenia albo zaświadczenia. W przypadku zgonu na skutek choroby zakaźnej wymienionej w wykazie, o którym mowa w art. 57 ust. 4, pozwoleń, o których mowa w ust. 1 i ust. 3 pkt 1, nie wydaje się przed upływem dwóch lat od dnia zgonu.
5. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb wydawania pozwoleń i zaświadczeń, w szczególności:
 - 1) szczegółowy sposób i tryb postępowania w sprawach wydawania pozwoleń oraz zaświadczeń, o których mowa w ust. 1–3;
 - 2) wykaz dokumentów niezbędnych do uzyskania pozwoleń oraz zaświadczeń, o których mowa w ust. 1–3.

Rozdział 10

Rada Ochrony Cmentarzy

Art. 73. [Utworzenie Rady Ochrony Cmentarzy]

Tworzy się Radę Ochrony Cmentarzy, zwaną dalej „Radą”.

Art. 74. [Zadania Rady]

1. Do zadań Rady należy w szczególności:
 - 1) wydawanie zgód, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 i art. 18 ust. 6;
 - 2) wydawanie zaświadczeń, o których mowa w art. 14 ust. 4;

- 3) wyrażanie opinii w sprawach dotyczących stosowania ustawy;
 - 4) wyrażanie opinii o projektach aktów prawnych dotyczących cmentarzy i pochówków;
 - 5) ustalenie zasad i form ochrony nagrobków historycznych;
 - 6) dysponowanie środkami Funduszu na rzecz Ochrony Nagrobków Historycznych;
 - 7) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie ochrony cmentarzy i nagrobków historycznych;
 - 8) tworzenie, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, mechanizmów informowania o standardach ochrony cmentarzy i chowania zmarłych oraz o stwierdzonych przypadkach naruszenia tych standardów.
2. Termin wyrażenia przez Radę opinii wynosi trzydzieści dni od dnia doręczenia projektów aktów prawnych, dotyczących cmentarzy i chowania zmarłych. Nieprzedstawienie opinii w terminie oznacza rezygnację z jej wyrażenia.

Art. 75. [Niektóre uprawnienia Rady]

Rada może w szczególności:

- 1) powoływać ekspertów;
- 2) zapraszać do udziału w jej posiedzeniach przedstawicieli organów administracji publicznej, kościołów i innych związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych;
- 3) zlecać przeprowadzenie badań i opracowanie ekspertyz związanych z realizacją jej zadań.

Art. 76. [Charakter prawny Rady]

Rada w zakresie swojej działalności jest organem niezależnym od innych organów władzy publicznej.

Art. 77. [Skład Rady]

W skład Rady wchodzi dwudziestu dwóch członków:

- 1) jeden przedstawiciel ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego;
- 2) jeden przedstawiciel ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych;
- 3) po jednym przedstawicielu kościołów i innych związków wyznaniowych o sytuacji prawnej uregulowanej ustawowo;

- 4) trzech przedstawicieli związków wyznaniowych innych niż wymienione w pkt 3;
- 5) dwóch przedstawicieli organizacji pozarządowych innych niż kościoły i inne związki wyznaniowe.

Art. 78. [Wymagania stawiane członkom Rady]

W skład Rady mogą wchodzić osoby, które:

- 1) posiadają obywatelstwo polskie;
- 2) mają pełną zdolność do czynności prawnych;
- 3) korzystają z pełni praw publicznych;
- 4) cieszą się nieposzlakowaną opinią;
- 5) nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 6) wyróżniają się wiedzą i doświadczeniem w zakresie ochrony cmentarzy.

Art. 79. [Wybór członków Rady przez przedstawicieli związków wyznaniowych]

1. Członków Rady, o których mowa w art. 77 pkt 4, wybierają przedstawiciele kościołów i innych związków wyznaniowych wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, na zgromadzeniach wyborczych organizowanych przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych.
2. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przeprowadzania wyborów, o których mowa w ust. 1, uwzględniając zasadę, że wybór każdego członka Rady dokonywany jest zwykłą większością głosów przy obecności przedstawicieli co najmniej połowy ogółu uprawnionych kościołów i innych związków wyznaniowych.

Art. 80. [Powołanie członków Rady reprezentujących stowarzyszenia i fundacje]

Członków Rady, o których mowa w art. 77 pkt 5, powołuje Rada Działalności Pożytku Publicznego, o której mowa w art. 35 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku

publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057) spośród członków zarządów stowarzyszeń lub fundacji, których zadania statutowe przez okres co najmniej dwóch lat przed powołaniem do Rady obejmowały działania związane z ochroną cmentarzy.

Art. 81. [Kadencja Rady]

Kadencja Rady trwa trzy lata. Ta sama osoba nie może być członkiem Rady dłużej niż przez dwie kadencje.

Art. 82. [Organizacja Rady]

1. Rada obraduje na posiedzeniach.
2. Członkowie Rady wybierają spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę.
3. Posiedzenia Rady są zwoływane przez jej przewodniczącego lub – w porozumieniu z nim – przez jego zastępcę w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy.
4. Poza przypadkami określonymi w ust. 3 z wnioskiem o zwołanie posiedzenia Rady może wystąpić co najmniej pięciu członków Rady.

Art. 83. [Uchwały Rady]

Rada podejmuje uchwały zwykłą większością głosów, przy obecności co najmniej połowy jej ustawowego składu. W razie równego rozkładu głosów decyduje głos przewodniczącego.

Art. 84. [Wygaśnięcie członkostwa w Radzie]

1. Prezes Rady Ministrów stwierdza wygaśnięcie mandatu członka Rady przed upływem kadencji:
 - 1) na jego wniosek;
 - 2) w przypadku skazania go prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 3) jeżeli stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków członka Rady z powodu choroby stwierdzonej orzeczeniem lekarskim;
 - 4) w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na trzech kolejnych posiedzeniach Rady;
 - 5) w przypadku śmierci członka Rady.

2. W przypadku wygaśnięcia mandatu członka Rady w czasie trwania kadencji przewodniczący Rady zwraca się o uzupełnienie składu Rady do podmiotu upoważnionego do jego powołania.

Art. 85. [Finansowanie Rady, wybrane uprawnienia członków Rady]

1. Koszty funkcjonowania Rady związane z obsługą, przeprowadzaniem badań i opracowywaniem ekspertyz, a także z uczestnictwem w jej posiedzeniach członków Rady, ekspertów i osób, o których mowa w art. 75 pkt 2, pokrywa się z budżetu państwa z części, której dysponentem jest Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
2. Za udział w pracach Rady przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.
3. Pracodawca jest obowiązany zwolnić pracownika będącego członkiem Rady od pracy w celu wzięcia udziału w posiedzeniu Rady. Za czas zwolnienia pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy, pokrywanego z budżetu państwa z części będącej w dyspozycji Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, które będzie wypłacone po otrzymaniu od pracodawcy noty księgowej obciążającej Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Art. 86. [Delegacja ustawowa w sprawie trybu działania Rady]

Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb działania Rady oraz zasady uczestnictwa w jej pracach przedstawicieli organów administracji publicznej i organizacji pozarządowych, zapewniając sprawne funkcjonowanie Rady i wypełnianie przez nią obowiązków wynikających z ustawy.

Art. 87. [Sprawozdanie z działalności Rady]

Rada przedstawia Prezesowi Rady Ministrów, na koniec kadencji, sprawozdanie ze swojej działalności.

Art. 88. [Obsługa administracyjno-biurowa Rady]

Obsługę administracyjno-biurową Rady zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Rozdział 11

Ochrona nagrobków historycznych i o szczególnej wartości artystycznej

Art. 89. [Nagrobki historyczne]

1. Za nagrobki historyczne uważa się znajdujące się na terytorium Polski nagrobki powstałe przed zakończeniem drugiej wojny światowej oraz nagrobki o szczególnej wartości artystycznej, zwane dalej „nagrobkami historycznymi”.
2. Ochronę i opiekę nad nagrobkami historycznymi sprawują gminy pod nadzorem Rady Ochrony Cmentarzy.
3. Nagrobki historyczne są wyłączone z obrotu.
4. Zarządcy cmentarzy prowadzą jawne spisy nagrobków historycznych.
5. Zarządcy cmentarzy przekazują spisy nagrobków historycznych Radzie Ochrony Cmentarzy oraz gminom, na których terenie nagrobki takie się znajdują.
6. Na podstawie spisów nagrobków historycznych Rada Ochrony Cmentarzy tworzy i prowadzi własny rejestr nagrobków historycznych.
7. Rada Ochrony Cmentarzy umieszcza w rejestrze także nagrobki historyczne, o których istnieniu zawiadomiły Radę osoby fizyczne, stowarzyszenia, fundacje, kościoły lub inne związki wyznaniowe, inne osoby prawne lub jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznała zdolność prawną, oraz powiadamia o tym właściwe terytorialnie gminy.
8. Nagrobki historyczne podlegają ochronie także na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
9. Mając na względzie potrzebę należytej ochrony nagrobków historycznych, jak również łatwy dostęp do informacji zawartych w rejestrze, minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór rejestru nagrobków historycznych i nagrobków o szczególnej wartości artystycznej oraz sposób ich

wersja 25 z 16 października 2021 r.

prowadzenia, a także wzór zgłoszenia nagrobka historycznego lub nagrobka o szczególnej wartości artystycznej do rejestru.

Art. 90. [Fundusz na rzecz Ochrony Nagrobków Historycznych]

1. Tworzy się Fundusz na rzecz Ochrony Nagrobków Historycznych, zwany dalej „Funduszem”, będący państwowym funduszem celowym.
2. Środkami Funduszu są wyodrębnione środki budżetu państwa w części, której dysponentem jest Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, w wysokości co najmniej _____ milionów złotych rocznie.
3. Dysponentem Funduszu jest Rada Ochrony Cmentarzy.
4. Środki Funduszu przeznacza się na renowację i utrzymanie nagrobków historycznych w należyłym stanie.
5. Koszty obsługi Funduszu pokrywane są z jego środków.
6. Mając na względzie zapewnienie należytej ochrony nagrobków historycznych, jak również zapewnienie jawnego i rzetelnego rozdziału środków publicznych, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki gospodarowania Funduszem przez Radę Ochrony Cmentarzy oraz zasady i tryb przekazywania środków Funduszu gminom, a także zasady i tryb nadzoru nad wydatkowaniem tych środków.

Art. 91. [Przepadek nagrobków historycznych]

1. Będące w posiadaniu osób fizycznych, innych niż Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub kościoły i inne związki wyznaniowe osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznała zdolność prawną, nagrobki historyczne podlegają przepadkowi na rzecz gminy, na terenie której się znajdują.
2. Decyzje stwierdzające przepadek nagrobków wydaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Rozdział 12

Ochrona grobów i cmentarzy wojennych

Art. 92. [Groby i cmentarze wojenne]

1. Grobem wojennym jest grób mieszczący zwłoki ludzkie, szczątki lub prochy:
 - 1) osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego;
 - 2) osób wojskowych poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość;
 - 3) sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zlecone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych;
 - 4) jeńców wojennych i osób internowanych;
 - 5) uchodźców z 1915 r.;
 - 6) osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.;
 - 7) ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów;
 - 8) osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.
2. Cmentarzami wojennymi są cmentarze przeznaczone do pochówku osób wymienionych w ust. 1.
3. Groby wojenne powinny być zgrupowane na cmentarzach wojennych. Jednakże groby wojenne mogą znajdować się także poza cmentarzami, w tym poza cmentarzami wojennymi.
4. W sprawach nieuregulowanych w rozdziale 10 przepisy art. 1–91 niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio.

Art. 93. [Obowiązek pielęgnowania grobów wojennych i otaczania ich szacunkiem]

Groby wojenne, bez względu na narodowość i wyznanie osób w nich pochowanych oraz formacje, do których osoby te należały, mają być pielęgnowane i otaczane należnym tym miejscom szacunkiem i powagą.

wersja 25 z 16 października 2021 r.

Art. 94. [Nabywanie przez Skarb Państwa gruntów zajętych przez groby i cmentarze wojenne]

1. Groby i cmentarze wojenne powinny stanowić własność Skarbu Państwa.
2. Grunty zajęte przez groby i cmentarze wojenne, jak również grunty potrzebne do założenia takich cmentarzy i grobów, z wyjątkiem gruntów zajętych przez cmentarze wyznaniowe i komunalne, Skarb Państwa nabywa na własność na zasadach i w trybie określonym w przepisach o wywłaszczeniu.

Art. 95. [Obowiązek uzyskania zezwolenia na przeprowadzanie robót ziemnych, wznoszenie pomników i innych urządzeń na cmentarzach i grobach wojennych]

Przeprowadzanie robót ziemnych, wznoszenie nagrobków i innych urządzeń na cmentarzach i grobach wojennych następuje za zgodą wojewody.

Art. 96. [Zadania wojewody związane z grobami i cmentarzami wojennymi]

Zatwierdzanie planów cmentarzy wojennych oraz sprawy dotyczące zarządzania cmentarzami wojennymi, a w szczególności sprawy związane z ewidencją, remontem i utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych oraz sprawy związane z uregulowaniem własności gruntów zajętych pod cmentarze wojenne, należą do zakresu działania wojewody.

Art. 97. [Zakres opieki Państwa nad grobami i cmentarzami wojennymi; dotacje na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi]

1. Groby i cmentarze wojenne pozostają pod opieką Państwa.
2. Zwierzchni nadzór nad grobami i cmentarzami wojennymi polegający na sprawdzaniu i kontrolowaniu działań podległych jednostek pod względem legalności i podejmowania w tym zakresie decyzji sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zachowaniem uprawnień przysługujących kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz wójtom, burmistrzom i prezydentom miast na podstawie niniejszej ustawy, a także uprawnień przysługujących Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 177), zwanemu dalej „Prezesem IPN”.
3. Koszty założenia i utrzymywania, w tym remontów, grobów i cmentarzy wojennych są ponoszone ze środków budżetu państwa.

4. Wojewoda może, w drodze porozumienia, powierzyć jednostce samorządu terytorialnego obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, z jednoczesnym przekazaniem odpowiednich funduszy, jeżeli jednostka samorządu terytorialnego nie przejmie tego obowiązku bezpłatnie.
5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może powierzyć stowarzyszeniom, fundacjom i innym organizacjom społecznym, za ich zgodą, obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, z jednoczesnym przekazaniem odpowiednich funduszy.
6. W przypadku, o którym mowa w ust. 5, nadzór nad wykonywaniem przez stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje społeczne obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych sprawuje wojewoda.
- ~~7.~~ Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przekazywać podmiotom wskazanym w ust. 5, jak również jednostkom samorządu terytorialnego, kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz innym podmiotom sprawującym opiekę nad grobami i cmentarzami wojennymi środki finansowe na wykonywanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.
- ~~8.~~ Podmioty, o których mowa w ust. 7, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi.
9. Dotacja na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami i cmentarzami wojennymi może obejmować nakłady konieczne na:
 - 1) wykonywanie czynności związanych z poszukiwaniem, utworzeniem, remontem i utrzymaniem grobów i cmentarzy wojennych;
 - 2) niezbędne czynności dodatkowe prowadzące do realizacji celów, o których mowa w pkt 1;
 - 3) prowadzenie badań naukowych, ekshumacji i badań archeologicznych związanych z grobami i cmentarzami wojennymi.
10. Dotacja może być udzielona w wysokości do połowy nakładów koniecznych na wykonanie zadań, o których mowa w ust. 9.
11. Jeżeli grób lub cmentarz wojenny ma wyjątkową wartość historyczną, w szczególności potwierdzoną objęciem go jedną z form ochrony wskazanych w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710),

dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie zadań, o których mowa w ust. 9.

12. Jeżeli z uwagi na stan zachowania grobu lub cmentarza wojennego wymagane jest niezwłoczne podjęcie zadań, o których mowa w ust. 9, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych zadań.
13. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii właściwego miejscowo wojewody, może udzielić dotacji podmiotom, o których mowa w ust. 4 i 5, na ich wniosek. Wojewoda wyraża opinię w terminie trzydziestu dni od dnia otrzymania pisma ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w którym zwraca się on o wyrażenie opinii.
14. Wniosek o udzielenie dotacji rozpatruje się w terminie trzech miesięcy od dnia jego otrzymania. Przy rozpatrywaniu wniosku o udzielenie dotacji nie mają zastosowania przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 735).
15. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi w drodze rozporządzenia:
 - 1) wzór wniosku o udzielenie dotacji;
 - 2) niezbędne elementy umowy, na podstawie której udziela się dotacji;
 - 3) tryb dochodzenia przez Skarb Państwa należności z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnie z przeznaczeniem udzielonej dotacji.

Art. 98. [Bezpośredni dozór gmin nad stanem grobów i cmentarzy wojennych]

1. W celu zapewnienia bezpośredniej kontroli nad stanem grobów i cmentarzy wojennych wojewoda zawiera porozumienia z właściwymi gminami albo stowarzyszeniami, fundacjami i innymi organizacjami społecznymi, o których mowa w art. 97 ust. 5.
2. W razie uszkodzenia grobu wojennego albo grobu lub jakichkolwiek urządzeń na cmentarzu wojennym wójt, burmistrz lub prezydent miasta albo inny podmiot sprawujący opiekę nad grobami lub cmentarzami wojennymi jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym wojewodę.

Art. 99. [Status cmentarzy i grobów epidemicznych]

Do cmentarzy ofiar epidemii i grobów masowych ofiar epidemii, powstałych do końca XX wieku stosuje się odpowiednio przepisy art. 92 – 98.

Art. 100. [Groby weteranów walk o wolność i niepodległość]

1. Do grobów weteranów walk o wolność i niepodległość, zwanych dalej „grobami weteranów”, stosuje się przepisy art. 93–97 ust. 1–3.
2. Grobami weteranów są groby:
 - 1) osób, które walczyły o odzyskanie niepodległości Polski lub w obronie niepodległości i granic suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej, biorąc udział w wojnach, działaniach zbrojnych i niepodległościowych oraz powstaniach narodowych w okresie od 1768 r. do 1963 r.;
 - 2) funkcjonariuszy cywilnych władz powstań narodowych, administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, członków władz i Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie w latach 1939–1990, a także podziemnych niepodległościowych organizacji cywilnych w latach 1945–1956.

Art. 101. [Obowiązki Prezesa IPN]

1. Obowiązek sprawowania opieki nad grobami weteranów, w tym obowiązek ponoszenia kosztów utrzymania takich grobów, ich utworzenia lub remontów, ciąży na Prezesie IPN.
2. Kościoły lub inne związki wyznaniowe, stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje społeczne, a także osoby fizyczne mogą sprawować opiekę nad grobami weteranów na podstawie umowy zawartej z Prezesem IPN.
3. Prezes IPN współpracuje z organami władzy publicznej, stowarzyszeniami, fundacjami i innymi organizacjami społecznymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi oraz z innymi podmiotami posiadającymi informacje o grobach weteranów w celu pozyskiwania danych i informacji służących badaniu, czy dany grób spełnia kryteria uznania go za grób weterana.

4. Prezes IPN prowadzi ewidencję grobów weteranów oraz udziela dotacji na dofinansowanie zadań związanych z opieką nad grobami weteranów na zasadach i w trybie przepisów ustawy z 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2529).

Rozdział 13

Ekshumacja zwłok i szczątków

Art. 102. [Uprawnieni do żądania ekshumacji]

1. Ekshumacji dokonuje się na zarządzenie sądu, prokuratora lub Prezesa IPN, którzy powiadamiają o tym właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.
2. Ponadto ekshumacji dokonuje się na podstawie decyzji państwowego powiatowego inspektora sanitarnego działającego:
 - 1) z własnej inicjatywy w przypadku przeznaczenia terenu pocmentarnego na inne cele albo
 - 2) na wniosek:
 - a) osób, którym przysługuje prawo do pochowania;
 - b) na wniosek Kapituły Panteonu Rzeczypospolitej, o której mowa w przepisach o Panteonie Rzeczypospolitej.
3. W przypadkach wymienionych w ust. 2 pkt 1 zwłoki i szczątki powinny być pochowane na nowo na innym cmentarzu.
4. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala minister właściwy do spraw zdrowia, nie mogą być ekshumowane w przypadkach przewidzianych w ust. 1 pkt 2, przed upływem dwóch lat od dnia zgonu.

Art. 103. [Ekshumacja zwłok z grobu wojennego i przeniesienie ich na inne miejsce]

1. Jeżeli w wyniku prowadzonych przez Prezesa IPN prac poszukiwawczych ustalono lub powzięto podejrzenie, że pod istniejącym grobem znajduje się miejsce spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., i na podstawie zarządzenia prokuratora – właściwej miejscowo

oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokonano ekshumacji zwłok, szczątków lub prochów z istniejącego grobu i nie ma możliwości ponownego pochowania zwłok, szczątków lub prochów w tym samym grobie, wojewoda właściwy ze względu na miejsce położenia grobu, na wniosek Prezesa IPN, wydaje decyzję o ponownym pochowaniu zwłok i szczątków z istniejącego grobu w innym grobie, zwanym dalej „ponownym pochowaniem”.

2. Prezes IPN, w przypadkach uzasadnionych zakresem swego działania, może zarządzić przeprowadzenie ekshumacji zwłok, szczątków lub prochów z grobu wojennego i przeniesienia ich do innego grobu.
3. Prezes IPN, działając na wniosek osób najbliższych osoby pochowanej w grobie wojennym lub stowarzyszenia, fundacji lub innej organizacji społecznej może zezwolić na ekshumację zwłok z grobu wojennego i przeniesienie ich na inne miejsce w kraju lub poza granicami Państwa oraz na sprowadzenie zwłok z obcego państwa celem ich pochowania w kraju w grobie wojennym.

Art. 104. [Odwołanie od decyzji Prezesa IPN w sprawie ekshumacji]

Od decyzji Prezesa IPN, o których mowa w art. 104 ust. 2 i 3, przysługuje odwołanie do Kolegium IPN – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 105. [Ponowne pochowanie]

1. Wniosek o ponowne pochowanie, o którym mowa w art. 103 ust. 1, zawiera:
 - 1) dane osób pochowanych w grobie oraz określenie miejsca usytuowania grobu wynikające z planu zagospodarowania cmentarza;
 - 2) przesłanki uzasadniające potrzebę ponownego pochowania;
 - 3) uzasadnienie.
2. W przypadku braku możliwości ponownego pochowania zwłok, szczątków lub prochów w innym grobie na tym samym cmentarzu z uwagi na brak miejsca lub zamknięcie cmentarza, zwłoki, szczątki lub prochy mogą zostać ponownie pochowane na innym cmentarzu.
3. Stronami postępowania w sprawie ponownego pochowania są:
 - 1) Prezes IPN oraz
 - 2) osoby najbliższe, o których mowa w art. 48 ust. 1.

4. Jeżeli na podstawie danych uzyskanych z rejestrów i ewidencji publicznych nie ma możliwości ustalenia osób, o których mowa w ust. 3 pkt 2, wojewoda ogłasza w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej o wszczęciu postępowania w sprawie ponownego pochowania.
5. Wydanie decyzji o ponownym pochowaniu wojewoda poprzedza trwającymi nie dłużej niż trzy miesiące rokowaniami z osobami, o których mowa w ust. 3 pkt 2, co do nowego miejsca pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka. Z rokowań sporządza się protokół.
6. Jeżeli w terminie dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia, o którym mowa w ust. 4, nie zgłosi się żadna z osób, o których mowa w ust. 3 pkt 2, wojewoda określa nowe miejsce pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka.
7. Koszt ponownego pochowania, w tym przeniesienia zwłok i szczątków, wykupu nowego miejsca pochowania oraz budowy albo odtworzenia nagrobka, odpowiadającego dotychczasowemu, ponosi wojewoda.
8. Umowy, o których mowa w art. 35 ust. 3 pkt 2, wygasają z dniem, w którym decyzja o ponownym pochowaniu stała się ostateczna.
9. Odwołanie od decyzji wojewody o ponownym pochowaniu przysługuje do ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Art. 106. [Wyłączenie stosowania przepisów w przypadku prac archeologicznych]

Przepisy niniejszej ustawy dotyczące ekshumacji i przewożenia zwłok nie odnoszą się do badań archeologicznych oraz prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzysk położonych poza terenem cmentarzy.

Art. 107. [Delegacja ustawowa]

Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb dokonywania ekshumacji oraz sposób postępowania z wydobytymi zwłokami, szczątkami lub prochami, mając na względzie ich poszanowanie oraz bezpieczeństwo sanitarne.

Rozdział 14

Przedsiębiorca pogrzebowy, krematoria

Art. 108. [Usługi pogrzebowe]

Usługi pogrzebowe stanowią czynności związane z pochowaniem zwłok, szczątków lub prochów polegające na ich przechowaniu, przygotowaniu do pochowania, transporcie, balsamacji, kosmetyce i rekonstrukcji pośmiertnej, spopieleniu, pochowaniu oraz ekshumacji zwłok i szczątków, a także przygotowaniu grobu lub innego miejsca pochowania.

Art. 109. [Wymagania dotyczące przedsiębiorców pogrzebowych]

1. Przedsiębiorcą pogrzebowym jest podmiot, który posiada dom pogrzebowy, co najmniej dwa specjalistyczne pojazdy (autokarawany) do przewozu zwłok, szczątków lub prochów i który zatrudnia na pełny etat na podstawie umowy o pracę minimum cztery osoby poddane szczepieniom ochronnym określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 2012 r. w sprawie wykazu rodzajów czynności zawodowych oraz zalecanych szczepień ochronnych wymaganych u pracowników, funkcjonariuszy, żołnierzy lub podwładnych podejmujących pracę, zatrudnionych lub wyznaczonych do wykonywania tych czynności (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 40).
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi wymagania stawiane domom pogrzebowym, mając w szczególności na względzie bezpieczeństwo sanitarne takich obiektów.

Art. 110. [Rejestr przedsiębiorców pogrzebowych]

1. Przedsiębiorcy pogrzebowi podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego przez właściwych wojewodów.
2. Wzór rejestru i zasady jego prowadzenia określi minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia, mając na względzie dostępność danych zawartych w rejestrze.

Art. 111. [Zakaz reklamy i korzystania z pomieszczeń zakładów leczniczych i opiekuńczych]

1. Zakazane jest prowadzenie usług pogrzebowych i ich reklamowanie na terenie podmiotów leczniczych lub zakładów opiekuńczych.
2. Zakazane jest dzierżawienie lub wynajmowanie pomieszczeń przez przedsiębiorców pogrzebowych na terenie podmiotów leczniczych lub zakładów opiekuńczych.

Art. 112. [Zakaz ograniczania konkurencji]

wersja 25 z 16 października 2021 r.

Zarządcy cmentarzy nie mogą ograniczać konkurencji przedsiębiorców pogrzebowych.

Art. 113. [Cenniki usług pogrzebowych]

Przedsiębiorcy pogrzebowi obowiązani są podawać do publicznej wiadomości stosowane przez siebie cenniki usług pogrzebowych obejmujące maksymalne stawki opłat.

Art. 114. [Krematorium]

1. Kremacje odbywają się w krematoriach, które są budynkami wyposażonymi w szczególności w instalacje do spielania zwłok lub szczątków.
2. Krematoria prowadzą przedsiębiorcy pogrzebowi lub inne podmioty gospodarcze.
3. Podmiot prowadzący krematorium wydaje prochy przedsiębiorcy pogrzebowemu zlecającemu kremację.

Art.115. [Obowiązek poszanowania zwłok, identyfikacja zwłok, ewidencja kremacji]

Podmioty prowadzące krematoria są obowiązane działać z poszanowaniem zwłok, szczątków i prochów oraz umożliwiać identyfikację zwłok przed kremacją i prowadzić szczegółową ewidencję kremacji.

Art. 116. [Zgody na kremację]

1. Kremacji dokonuje się na podstawie zgody wyrażonej przez osoby uprawnione do pochowania zwłok.
2. Osoba uprawniona do pochowania zwłok przedkłada pisemną zgodę na kremację oraz skrócony odpis aktu zgonu, decyzję o sposobie pochówku wpisaną do centralnego rejestru decyzji lub ich kopie, potwierdzone notarialnie za zgodność z oryginałem.
3. W przypadku podejrzenia dokonania, w związku ze śmiercią, czynu karalnego niezbędna jest ponadto pisemna zgoda na kremację udzielona przez prokuratora lub sąd.

Art. 117. [Kremacje obowiązkowe]

1. Kremacji podlegają obowiązkowo osoby zmarłe na choroby zakaźne.
2. Zwłoki osób chowanych na koszt gminy są poddawane kremacji, chyba że decyzja o sposobie pochówku wpisana do centralnego rejestru decyzji stanowi inaczej albo osoba uprawniona do pochowania zwłok zgłosi sprzeciw.

Art. 118. [Proces kremacji]

1. Podmiot prowadzący krematorium jest obowiązany:
 - 1) spopielać w krematorium wyłącznie ludzkie zwłoki lub pochodzące z ekshumacji ludzkie szczątki;
 - 2) dokonywać w jednym cyklu kremacyjnym kremacji tylko jednego ciała lub szczątków jednej osoby.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób przechowywania zwłok przeznaczonych do kremacji, sposób oznaczania trumien ze zwłokami lub szczątkami, sposób postępowania z prochami oraz sposób oznaczania urn, mając na względzie bezpieczeństwo sanitarne oraz potrzebę identyfikacji prochów ludzkich.

Art. 119. [Regulamin krematorium]

1. Podmiot prowadzący krematorium ustala regulamin.
2. Regulamin podaje się do publicznej wiadomości przez jego wywieszenie w budynku krematorium oraz na stronie internetowej podmiotu prowadzącego krematorium.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób przyjmowania zwłok i szczątków ludzkich do spopielenia, włącznie z rodzajem trumny, w jakiej możliwe jest spopielenie;
 - 2) sposób ewidencji zwłok i szczątków ludzkich przeznaczonych do spopielenia;
 - 3) sposób przechowywania zwłok i szczątków ludzkich;
 - 4) warunki spopielenia zwłok i szczątków ludzkich;
 - 5) sposób przechowywania zwłok i szczątków ludzkich;
 - 6) przechowywanie i przekazywanie urn.

Art. 120. [Ewidencja kremacji]

1. Podmiot prowadzący krematorium ewidencjonuje zwłoki i szczątki poddane spopieleniu w tym krematorium.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia ewidencji kremacji, dane umieszczane w ewidencji, mając na względzie potrzebę identyfikacji spopielenych zwłok lub szczątków, jak również inne dane, w tym w szczególności:
 - 1) opis aktu zgonu;
 - 2) datę przyjęcia zwłok lub szczątków do krematorium;
 - 3) dane osoby, która wyraziła zgodę na kremację;
 - 4) dane zakładu pogrzebowego zlecającego kremację;
 - 5) datę spopielenia i datę wydania urny z prochami.

Art. 121. [Certyfikat kremacji]

1. Z przeprowadzonej kremacji sporządza się certyfikat kremacji, którego oryginał przekazuje się wraz z prochami przedsiębiorcy pogrzebowemu zlecającemu kremację.
2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wzór certyfikatu kremacji wraz z podaniem danych, które musi on zawierać.

Rozdział 15

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy

Art. 122. [Nadzór]

Nadzór nad przestrzeganiem ustawy sprawują ministrowie właściwi do spraw zdrowia oraz do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Rozdział 16

Przepisy przejściowe

Art. 123. [Obowiązek rejestracji i oznakowania cmentarzy i terenów cmentarnych]

W terminie roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy gminy sporządzą rejestry cmentarzy, o których mowa w art. 19.

Art. 124. [Ujawnienie cmentarzy i terenów pocmentarnych w ewidencji gruntów i budynków]

W terminie roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy gminy ujawnią w ewidencji gruntów i budynków znajdujące się na ich terenie cmentarze oraz tereny pocmentarne zgodnie z art. 20.

Art. 125. [Wywłaszczenie]

1. Cmentarze ujawnione w rejestrze cmentarzy, o którym mowa w art. 123, będące własnością osób fizycznych lub innych niż Skarb Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego osób prawnych albo jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, podlegają wywłaszczeniu na rzecz

gmin, na terenie których się znajdują, za odszkodowaniem płatnym w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna.

2. Środki przeznaczone na wypłatę odszkodowań gminy otrzymają w formie dotacji celowej ze środków wyodrębnionych na ten cel w budżetach wojewodów.
3. Gmina wszczyna postępowanie wywłaszczeniowe w terminie sześciu miesięcy od dnia ujawnienia cmentarza w rejestrze cmentarzy.
4. Przepisów poprzedzających nie stosuje się do cmentarzy będących własnością podmiotów, których celem działania określonym w statucie w dniu wejścia w życie ustawy jest sprawowanie ochrony i opieki nad cmentarzami.

Art. 126. [Wpis cmentarzy do wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków]

W terminie roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz burmistrzowie, prezydenci miast i wójtowie dokonają wpisu znajdujących się na ich terenie cmentarzy i terenów pocmentarnych do wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków. W tym samym terminie wojewódzcy konserwatorzy zabytków wpiszą do rejestru zabytków archeologicznych cmentarze nieczynne. Przepis art. 21 stosuje się odpowiednio.

Art. 127. [Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy]

W terminie roku od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy gminy dokonają aktualizacji studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ujawniając w nich cmentarze wpisane do rejestru cmentarzy, o którym mowa w art. 123.

Art. 128. [Oznaczenie i upamiętnienie cmentarzy i terenów pocmentarnych]

W terminie trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy właściciele cmentarzy oraz w właściciele terenów pocmentarnych oznaczą je i upamiętnią, działając w uzgodnieniu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków, a w przypadku cmentarzy kiedykolwiek wyznaniowych – działając także w porozumieniu z właściwymi kościołami lub innymi związkami wyznaniowymi. Sposób oznaczenia cmentarzy i ich upamiętnienia określa rozporządzenie, o którym mowa w art. 22 ust. 2.

Art. 129. [Cmentarze przedwojenne]

- 1.—Cmentarze kościołów i innych związków wyznaniowych, których własność przeszła po zakończeniu drugiej wojny światowej na rzecz Skarbu Państwa, a następnie na własność jednostek samorządu terytorialnego, uważa się za cmentarze wyznaniowe.
2. Przepis art. 8 ust. 1 stosuje się do cmentarzy, które przed drugą wojną światową należały do kościołów i innych związków wyznaniowych obecnie nieistniejących w systemie prawnym Rzeczypospolitej Polskiej, bez względu na następstwo prawne w stosunku do tych kościołów lub jego brak.

Art. 130. [Powołanie Rady Ochrony Cmentarzy]

1. Rada Ochrony Cmentarzy zostanie ukonstytuowana w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.
2. Pierwsze posiedzenie Rady Ochrony Cmentarzy zostanie zwołane nie później niż w ciągu miesiąca od ukonstytuowania się Rady.

Art. 131. [Fundusz na rzecz Ochrony Nagrobków Historycznych]

Fundusz na rzecz Ochrony Nagrobków Historycznych zostanie wyodrębniony od 1 stycznia roku następującego po roku, w którym niniejsza ustawa weszła w życie.

Rozdział 17

Przepisy zmieniające

Art. 132. [Zmiana ustawy o gospodarce nieruchomościami]

W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1990) art. 13 ust. 5 skreśla się.

Art. 133. [Zmiana ustawy o działach administracji rządowej]

W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.1220) art. 26 ust. 1 pkt 6 otrzymuje następujące brzmienie:

„6) prowadzenia centralnego rejestru decyzji dotyczących sposobu pochówku”.

Art. 134. [Zmiana ustawy o grobach weteranów]

W ustawie z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (Dz.U. z 2018 r. poz. 2529) wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:

„ustawa o ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski oraz udzielaniu dotacji na pokrycie kosztów opieki nad tymi grobami”;

2) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Ustawa określa zasady i tryb prowadzenia ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski przez Instytut Pamięi Narodowej - Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwany dalej "Instytutem", a także zasady udzielania dotacji celowych oraz przyznawania świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów sprawowanej opieki nad tymi grobami”;

3) art. 2 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„2.1. Przez groby weteranów walk o wolność i niepodległość Polski należy rozumieć groby, o których mowa w art. 88 ust. 2 ustawy z dnia _____ o cmentarzach i pochówkach (Dz.U. z ____ poz. _____)”;

4) art. 6 i 7 skreśla się.

Art. 135. [Zmiana ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego]

W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. 2021 r. poz. 709) w art. 93 wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 93:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zgłoszenia zgonu dokonuje podmiot, któremu przysługuje prawo do pochowania zwłok, szczątków lub prochów na podstawie art. 48 ustawy z dnia _____ o cmentarzach i pochówkach (Dz.U. z _____)”;

b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W przypadku niedokonania zgłoszenia zgonu przez podmiot, któremu przysługuje prawo do pochowania zwłok, szczątków lub prochów na podstawie art. 48 ustawy z dnia _____ o cmentarzach i pochówkach, lub przez upoważnionego pracownika uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk medycznych, lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych zgłoszenia zgonu dokonuje przedstawiciel podmiotu obowiązany do pochówku zgodnie z art. 58 ust. 4 ustawy z dnia _____ o cmentarzach i pochówkach”.

2) w art. 95 ust. 1 dodaje pkt 8 w brzmieniu:

„8) informację o istnieniu wpisu do centralnego rejestru decyzji dotyczących sposobu pochówku”.

Rozdział 18

Przepisy derogacyjne

Art. 136. [Derogacja]

Uchyła się:

wersja 25 z 16 października 2021 r.

- 1) ustawę z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2337);
- 2) ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1473).

Rozdział 19

Przepisy końcowe

Art. 137. [Wejście w życie ustawy]

Niniejsza ustawa wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia.